

Oponentský posudek bakalářské práce

Michaela Babišová: *Fenomén nového "sousedství". Proměny pražských Vršovic*, Praha, FHS UK, 63 stran včetně příloh, vedoucí práce Mgr. et Mgr. Karolína Pauknerová, Ph. D.

Michaela Babišová si jako téma své bakalářské práce vybrala velmi zajímavé a aktuální téma, které v sobě spájí aktivizaci občanské společnosti a rozvoj městských prostranství. Jako prostředí svého výzkumu si zvolila pražské Vršovice, a to zejména proto, že se jedná o čtvrt, která je v poslední době často zmiňována ve spojitosti s pojmem gentrifikace. Výzkumná data pocházejí z kombinace technik: obsahové analýzy webů politických a občanských iniciativ a mediálních zpráv z prostředí Prahy 10, pozorování každodenního života v oblastech, kde je možno hovořit o rozvoji nového "sousedství", a dvou polostrukturovaných rozhovorů se členkami aktivní veřejnosti. Autorka se přitom zaměřuje zejména na čtyři fenomény aktivizace – Proluku a Tržíček, Trojmezí a vznik Koalice Vlasta, "Vršovickou zahradu" ve Francouzské ulici a pravidelnou akci "Korso Krymská". Z výše uvedeného je zřejmé, že se jedná o práci, která je na hraně sociologie a antropologie města. Celkově práci hodnotím jako velmi přínosnou, jelikož popisuje poměrně nové městské jevy, kterým doposud nebyla věnována větší analytická pozornost.

Gebrián, Klášťe a Rychter (s. 28, 31 a 35) – tedy ve skutečnosti Adam Gebrian, Petr Klápště a Milan Richter – jména těchto veřejně známých osob poukazují na jediný podstatný formální nedostatek předkládané práce - komolení jmen. Práce je jinak velmi dobře a přehledně strukturovaná, samotný text je velice čtivý, s minimem gramatických chyb. Použitá literatura je odkazována správně a v souladu se zvoleným citačním územ.

Jako výbornou hodnotím teoretickou část práce, v kontextu úrovně bakalářských prací se jedná o kvalitní příklad textu pracujícího s důležitou literaturou týkající se komunit, sousedství, gentrifikace a současných forem participace obecně (Tonnies, Keller, Giddens, Smith, Ley). Autorka živě pracuje s jednotlivými koncepty a smysluplně je propojuje, popřípadě komparuje v zájmu co nejlepšího uvedení zkoumaného fenoménu. Velmi oceňuji zejména podkapitolu, jež popisuje a interpretuje historii a vývoj teorií spojených s pojmem gentrifikace (s. 11 – 14). Tento termín je v současné veřejné debatě často používán poněkud zavádějícím způsobem a ukazuje se, že i někteří urbanisté, jako například pracovníci Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy, či odborů místních samospráv, vlastně nedobře chápou význam tohoto složitého fenoménu.

V empirické části se autorka postupně věnuje čtyřem pro vršovické obyvatele nepřehlédnutelným fenoménům, či chcete-li kauzám. Jedná se: 1) O kauzu okolo "Proluky" u zastávky tramvaje Ruská. 2) Občanský vzdor ohledně možnosti stavby nové radnice, na kterém etablovala svoji politickou pozici Koalice Vlasta (když schematicky odhlédneme od kauzy Trojmezí). 3) Občanskou iniciativu, která zvelebuje dvorky po stržených budovách ve Francouzské ulici – Vršovická zahrada. 4) Největší prostor pak dostává fenomén Krymské ulice ve vztahu k pořádání sousedské slavnosti Korso Krymská. Kapitoly popisující jednotlivé fenomény poskytují velmi zajímavý a obsáhlý vhled do problematiky. Čtivost těchto pasáží téměř zastírá, že v práci něco poměrně důležitého absentuje.

Autorka v metodologické části představuje svoji triangulaci dat, tato snaha je chvályhodná, nicméně právě v ní vězí asi největší nedostatek předkládané práce. Ten se týká povahy a interpretace dat. Analyzovaná data jsou poměrně jednostranná a ukazují pouze oficiální vyjádření jednotlivých skupin (radnice, iniciativy, podniky) a pak osobní názory dvou aktivních obyvatel Vršovic. Z této sady informací následně autorka sestavuje jednotlivé příběhy a obrazy "vytváření sousedství a aktivní veřejnosti ve Vršovicích". Obzvláště postava Kateřiny McCreary, která je spojena v zásadě se třemi ze čtyř subtemat (Proluka, zahrada i Korso Krymská), poukazuje na to, že pokud se pídíme po fenoménu nového sousedství, musíme se souběžně ptát po sousedství starém, tedy po tom, které v místě jistě existuje, jen je v posledních letech poněkud zatlačeno do pozadí "módností" městského aktivismu. Paradoxnost stavu podtrhuje citát zmiňované aktivistky "lidi se mění a začínají být originální". Nabízí se zde otázka, kdo jsou ti lidé, všichni lidé? Mohou být vůbec všichni lidé tak "originální" (s. 49), jak by si Kateřina McCreary přála? Její věta symbolicky odráží její pozici v městské sociální struktuře. Není spodivem, že nové sousedství je velmi frekventovaně rozvíjeno právě tzv. kreativní třídou (o konceptu kreativní třídy a kapitálu více viz Florida 2010).

Předchozími řádky se snažím naznačit, že v empirické části práce postrádám větší zohlednění mocenského charakteru jednotlivých kauz a interpretaci toho, "proč" aktéři hovoří tak, jak hovoří. Absence interpretace a narušení idylických popisů – například perspektivou politiků, nebo místních dlouholetých "neaktivních" obyvatel – někdy působí, jako by autorka (ne)uvědoměle stranila místním aktivním společenstvím. Místní samospráva naopak vystupuje jako neosobní a zkorumpovaná hydra, která hatí bohubilé plány aktivistů. Tento narativ autorka konstruuje na základě výpovědí samotných aktivistek a vůbec nereflexuje, že zmiňované osoby (McCreary a Svobodová), ač vystupují jako apoliticky smýšlející osoby, produkují svými kulturně rozvojovými aktivitami alternativní formu veřejné politiky. To, co sledujeme, je boj o moc – vyjednávání svého "práva na město" (Lefebvre 1968, Harvey 2008). Právě interpretace pozicionality iniciativ a zpovídaných akterek by mohla ukázat problematiku v daleko rozmanitějším světle. Odlišný, nesouhlasný pohled na to co se zejména v oblasti Krymské děje je bohužel ilustrován pouze citací jedné starousedlice (s. 49), a to je skutečně málo.

I přes tyto empirické nedostatky odvedla Michaela Babišová velmi kvalitní práci, a to zejména v rovině teoretických východisek práce a zachycení dosavadního vývoje prostředí pražských Vršovic ve vztahu k dynamickému rozvoji post-socialistické městské společnosti.

Práci navrhuji k obhajobě, přičemž navrhuji hodnocení na hranici mezi "výborně" a "velmi dobře". Konečné hodnocení ovšem samozřejmě závisí na výkonu autorky během obhajoby